
SPRAVEDLIVÝ OBCHOD se zeměmi třetího světa

Certifikovaná BIO produkce při dovozu z rozvojových zemí nestačí

Od nesmělých začátků na konci 90. let minulého století se sortiment certifikovaných BIO produktů značně rozšířil. V posledních letech se začínají do České republiky dovážet i produkty ekologického zemědělství pocházející od zahraničních producentů. Kromě produktů s původem z Evropské Unie se čím dál tím častěji na našich pultech objevují i BIO potraviny dovážené z exotických zemí tropického pásma. V těchto chudých rozvojových zemích „Třetího světa“, kde zemědělství představuje obživu pro většinu obyvatelstva, se stále více objevuje potřeba důrazu nejen na environmentální stránku, ale i na sociální aspekty produkce těchto potravin. V mnoha ekonomicky vyspělých zemích je již v tomto ohledu spotřebitelům důvěrně známa certifikace FAIR TRADE doplňující známku BIO na obalech potravin pocházejících z rozvojových zemí.

V poslední době je čím dál tím častěji slyšet vášnivou rétoriku o potřebě zvyšování objemu zahraniční rozvojové pomoci směřující na potlačování chudoby v rozvojových zemích. Stále se mluví o iniciativách vedoucích k oddlužení nejvíce zadlužených zemí světa a zohledňování potřeb těchto zemí při určování pravidel globálního obchodu. Nadále však zůstává smutným faktem, že nastavením současného světového ekonomického řádu pouze pokračuje dlouhodobě neudržitelné prohlubování propasti mezi chudými a bohatými zeměmi této planety. Ještě v roce 1960 pobírala nejbohatší pětina světové populace 30 krát větší příjem než nejchudší pětina. Koncem devadesátých let už nejbohatší pětina měla 82 krát více!

Příčiny současného stavu jsou různorodé. Jasně však je, že bez obrácení tohoto trendu směrem k ekonomickému vyrovnání mezi bohatým severem a chudým jihem není možné domáhat se jakýmkoliv způsobem stability a míru mezi jednotlivými národy a regiony světa.

Jednou z cest, které k tomuto obratu směřují, je cesta tzv. spravedlivého obchodu (FAIR TRADE). Na rozdíl od ostatních cest však u spravedlivého obchodu nespočívá rozhodování na vládách, mezinárodních organizacích a nadnárodních korporacích, ale možnost změny leží v rukou nás obyčejných spotřebitelů. Produkty obchodované v rámci pravidel FAIR TRADE jsou certifikovány ochranným logem podobným způsobem jako je tomu u produktů ekologického zemědělství.

Proč čekat až bude dostatečná politická vůle ke změně nespravedlivě nastavených principů mezinárodního obchodu, když je možno pomocí certifikace dovážené produkce nechat rozhodnutí přímo na zodpovědném spotřebiteli? Tímto způsobem se v 60. a 70. letech postupně vytvořila řada organizací vykupující produkty za vyšší cenu přímo od drobných řemeslníků a zemědělců v rozvojových zemích. Ty se poté začaly dovážet do sítí speciálních obchůdků v ekonomicky vyspělých zemích. Investovatelný přebytek, který takto farmář získává, mu potom slouží k investicím do své rodiny, svého podniku a zaměstnanců, pomáhá mu rozvíjet místní aktivity a vlastní pracovní dovednosti. Ve svých důsledcích zlepšuje zdravotní péči, základní vzdělávání, podmínky bydlení i přístup k nezávadné vodě celého regionu. Vznikla tak jednoduchá ale účinná alternativa k zaběhlým cestám mezinárodního obchodu, které jsou v dnešní době již plně ovládnuty evropskými a americkými nadnárodními firmami. Jejich obrovská ekonomická moc jim umožňuje stlačovat celosvětové ceny až k hranici pouhého přežívání drobných podnikatelů ve třetím světě. Nejkritičtější situace je dlouhodobě ve světovém obchodu s kávou, která je po ropě druhou nejobchodovanější komoditou a jejíž trh z 90% ovládá skupina několika nadnárodních korporací. V chudých zemích, bez přítomnosti záchranných sociálních sítí, potom každý propad světových cen znamená krach celých skupin pěstitelů kávy a beznadějný život v bludném kruhu chudoby pro ně i jejich rodiny.

Organizace zabývající se spravedlivým obchodem se od počátku snažila podporovat hlavně družstva malopěstitelů kávy. Začarovaný kruh úvěrů a pozdních plateb vyřešily platbami předem a garancí odběru celé produkce za sjednanou cenu nezávislou na světových trzích. Po kávě přišel na řadu čaj, kakao, rýže, banány, výrobky přírodní medicíny, kosmetiky a podobně. Například ve Švýcarsku dnes dosahuje objem certifikovaných FAIR TRADE banánů a čokolády přes 25% dovozu těchto dvou komodit.

V posledních letech došlo k významnému sjednocení ochranných certifikačních značek a jednotných standardů a postupně se výrobky spravedlivého obchodu začaly objevovat i na pultech řady supermarketů. V současnosti je nejčastěji možné nalézt tato dvě značení:

Nejrozšířenější ochranná
známka FLO – FairTrade
Labelling Organization
vzniklá sjednocením
několika organizací
www.fairtrade.net

Ochranná známka, kterou používá
německá firma RAPUNZEL
www.rapunzel.de

Systém certifikace spravedlivého obchodu dává však záruky i konečným zákazníkům. Za spravedlivou cenu, kterou farmář za své produkty dostane, se totiž zároveň zavazuje dodržovat řadu sociálních a ekologických standardů. Mezi ty nejdůležitější patří: zákaz nucené práce a dětské pracovní síly, zákaz používání rizikových pesticidů (podle WHO, Pesticide Action Network's "dirty dozen" list a FAO/UNEP's), umožnění vytváření odborových organizací zaměstnanců, povinnost postupného školení zaměstnanců pracujících s agrochemikáliemi, postupný přechod na integrovanou ochranu rostlin, transparentní nakládání se získanou prémiovou cenou a jejími investicemi do sociálních a ekologických projektů, apod. Navíc velká část těchto FAIR TRADE produktů v dnešní době nese i ochrannou známku BIO a splňují tak současně standardy ekologického zemědělství a BIO potravin.

Přestože členství v prestižním klubu nejbohatších států světa OECD a blížící se vstup do EU řadí Českou republiku mezi tři desítky ekonomicky nejvyspělejších zemí světa, je zatím dovoz FAIR TRADE produktů velmi omezen.

V případě zájmu o rukodělné výrobky je možno obrátit se na obchůdek JEDEN SVĚT o.p.s. v Korunní 60 na Praze 2 – Vinohradech.

Pokud jde o potraviny, pronikají zatím na náš trh pouze výrobky nesoucí logo HAND in HAND firmy RAPUNZEL. K dostání jsou např. BIO para ořechy z Bolívie, strouhaný BIO kokos, BIO kakaový nápoj a tři druhy BIO čokolády, které splňují standardy ekologického zemědělství i spravedlivého obchodu zároveň. Vše je možno zakoupit u firmy IRIS, která distribuuje tyto produkty do řady obchodů se zdravou výživou (www.come.to/cukr).

Jiří Hejkrlik

Otištěno v „BIO – měsíčník pro trvale udržitelný život“, Číslo 1 - leden 2004, Ročník 8